

ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΔΕΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΛΑΪΚΙΣΜΟ

DORINA GYURKOCZA

Στο πλαίσιο σειράς Σεμιναρίων στη Βουδαπέστη (BESS) για την οικονομία ένας καθηγητής από το Νέο Σχολείο Οικονομικών της Μόσχας, ο κύριος *Konstantin Sonin*¹ επισκέφτηκε το Κεντρικό Πανεπιστήμιο Ευρώπης για να πραγματοποιήσει μια ομιλία πάνω στην πολιτική θεωρία του λαϊκισμού.

Από την αρχή η ομιλία φαινόταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσα. Ο Sonin παρουσίασε μια θεωρία πάνω σε φαινόμενα τα οποία σε χώρες με λαϊκιστική ηγεσία² ένας μετριοπαθής πολιτικός την περίοδο των εκλογών επιλέγει πολιτικές αριστερών πεποιθήσεων του μέσου ψηφοφόρου με σκοπό να δείξει ότι δεν είναι της δεξιάς παράταξης. Κάνουν έτσι, γιατί οι ψηφοφόροι σε τέτοιες χώρες φοβούνται ότι οι πολιτικοί μπορεί να έχουν προκατάληψη για την δεξιά παράταξη ή θα μπορούσαν να συνεργαστούν στενά και να επηρεαστούν εύκολα από την πλούσια ελίτ. Ως εκ τούτου προτιμούν να ψηφίζουν τους πολιτικούς της αριστερής παράταξης. Κάτω από αυτές τις περιστάσεις κατά τις αναφερόμενες ενδείξεις δεξιών πεποιθήσεων είναι πολύτιμη³. Το αποτέλεσμα που περιγράφηκε προηγουμένως δημιουργεί τα ακόλουθα, ένα μετριοπαθή πολιτικό, ο οποίος επιδιώκει επανεκλογές επιλέγει πολιτικές για τον μέσο ψηφοφόρο της δεξιάς παράταξης, και ένας πολιτικός της αριστερής παράταξης επιλέγει μετριοπαθείς ή ακόμη και κέντρο-δεξιές πολιτικές. Η πιθανότητα για έναν πολιτικό να έχει δεξιές πεποιθήσεις είναι μεγαλύτερη όταν μένει στο γραφείο ή όταν υπάρχει τεράστια πόλωση ανάμεσα στις πολιτικές προτιμήσεις του μέσου ψηφοφόρου και ενός αριστερού πολιτικού. Ή εάν ο πολιτικός στην πραγματικότητα έχει κρυφούς αριστερούς πολιτικούς σκοπούς. Επιπλέον, το ίδιο ισχύει εάν ο πολιτικός μπορεί εύκολα να διαφθαρεί ή μπορεί εύκολα να επηρεαστεί από την πλούσια ελίτ⁴.

Ο Sonin επιστεί την προσοχή στην παράδοξη κατάσταση για εκείνο, ότι στις χώρες του λαϊκισμού οι πολιτικοί θεωρητικά παρουσιάζουν τα συμφέροντα της φτωχής πλειοψηφίας, το συμφέρον των κοινών ανθρώπων, αλλά στην πραγματικότητα μετά τις εκλογές συνθέτουν πολιτικό πρόγραμμα που στην πραγματικότητα βλάπτουν τα συμφέροντα των ίδιων των ανθρώπων. Ως εκ τούτου η βασική πρόκληση είναι να γίνει κατανοητό γιατί οι πολιτικοί ακόμα δέχονται εκλογική υποστήριξη μετά την υιοθέτηση τέτοιων πολιτικών. Δεδομένου των υψηλών επιπέδων ανισότητας σε πολλές από αυτές τις χώρες, πολιτικές πλατφόρμες βασισμένες στην ανακατανομή δεν αποτελούν έκπληξη. Αλλά η λαϊκιστική ρητορική και πολιτικές συχνά εμφανίζονται ότι είναι στα αριστερά του μέσου ψηφοφόρου και τέτοιες πολιτικές αναμφισβήτητα συχνά βλάπτουν παρά βοηθούν την πλειονότητα του πληθυσμού⁵. Φέρνοντας ως παράδειγμα, στη Βενεζουέλα το 2004 όταν η χώρα διεξήγαγε δημοψήφισμα για το αν ο Ούγκο Τσάβες

¹ Ο Konstantin Sonin είναι καθηγητής στη Νέα Σχολή Οικονομικών στη Μόσχα. Απέκτησε το PhD του στο Πανεπιστήμιο της Μόσχας ως μαθηματικός, το 2000-2001 κατέχει μια μετά-διδακτορική υποτροφία στο Πανεπιστήμιο του Χαρβαρντ. Το κέντρο της έρευνάς του καλύπτει την πολιτική οικονομία, μετάβαση και ανάπτυξη, καθώς και οικονομικούς θεσμούς. Το 2002-2003 παρέλαβε το βραβείο του καλύτερου οικονομολόγου από την Επιστημονική Ακαδημία της Ρωσίας. Επιστημονικές εργασίες του εμφανίζονται σε ηγετικά περιοδικά επιχειρήσεων.

² Ο Sonin ορίζει τον λαϊκισμό ως εξής: η εφαρμογή των πολιτικών που λαμβάνουν στήριξη από ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού, αλλά τελικά βλάπτει τα οικονομικά συμφέροντα αυτής της πλειοψηφίας.

³ Daron Acemoglu, Georgy Egorov, Konstantin Sonin: Μία πολιτική θεωρία για τον λαϊκισμό, Αύγουστος 2010.
<http://econ-www.mit.edu/files/5814>

⁴ Ibid

⁵ Ibid. σ.1.

διατηρήσει το αξίωμά του, η μέγιστη πλειοψηφία του πληθυσμού ψήφισε υπέρ του Ούγκο Τσάβες. Υποστηρίζουν από την πλειοψηφία του πληθυσμού παρά το γεγονός ότι σημαντικό μέρος της πολιτικής του ατζέντας, σχετικά με τη μεταρρύθμιση αναδιανεμημένης αγροτικής γης και τον καθορισμό της τιμής θα έβλαπτε τα συμφέροντα των κατοίκων της Βενεζουέλας⁶. Οι παραπάνω προαναφερθείσες παρατηρήσεις δεν αληθεύουν μόνο στην περίπτωση της Βενεζουέλας, αλλά επιπλέον ισχύουν γαι τα περισσότερα λαϊκιστικά καθεστώτα της Λατινικής Αμερικής. Έτσι, η ερώτηση εμφανίζεται γενικά, γιατί οι ψηφοφόροι υποστηρίζουν πολιτικούς, οι οποίοι χειροτερεύουν την κατάσταση των συμφερόντων τους.

Ο Sonin στην παρουσίασή του το έχει πει και το έχει αποδείξει με μαθηματικούς τύπους, ότι πολιτικοί στις χώρες της Λατινικής Αμερικής στην πολιτική τους εκστρατεία τείνουν προς την αριστερά, και χρησιμοποιούν λαϊκιστικές ρητορείες με σκοπό να δείξουν στο λαό ότι εκπροσωπούν τα συμφέροντά του κοινού, εργαζόμενου ανθρώπου, παρά των πολυεθνικών εταιρειών, ή ότι εκπροσωπούν τα συμφέροντα της πλούσιας ελίτ⁷. Στις χώρες με λαϊκιστικά καθεστώτα οι ψηφοφόροι συχνά δυσπιστούν προς τους πολιτικούς και υποθέτουν ότι αυτοί υιοθετούν πολιτικές, οι οποίες αποσκοπούν στα συμφέροντα της πλούσιας ελίτ⁸. Αυτό το καθιστά πολύτιμο για τους πολιτικούς να δείξουν στους ψηφοφόρους ότι δεν ληχουν κρυφές δεξιές απόψεις και ότι δεν είναι στην τσέπη της πλούσιας ελίτ. Μια ρητορεία γαι την αναδιανομή και υπεράσπιση των συμφερόντων του κοινού ανθρώπου στις πολιτικές εκστρατείες είναι συνηθισμένες. Στις κοινωνίες με τέτοια χαρακτηριστικά πολλοί ψηφοφόροι φοβούνται τους πολιτικούς με κρυφή δεξιά πολιτική ατζέντα, ειδικότερα εάν οι ψηφοφόροι μπορούν δύσκολα να ξεχωρίσουν τους μετριοπαθείς πολιτικούς από τους αριστερούς υποψηφίους. Σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον για ένα μετριοπαθή πολιτικό συνιστάται να αποδείξει στους ψηφοφόρους ότι δεν έχει κρυφές δεξιές πεποιθήσεις. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί χρησιμοποιώντας λαϊκιστικές ρητορείες και προχωρώντας ακόμα περισσότερο προς τις αριστερές σε σύγκριση με τις αρχικές τους πεποιθήσεις. Προωθώντας αριστερά πολιτικά προγράμματα θα δείξουν στους ψηφοφόρους ότι ο πολιτικός δεν εκπροσωπεί τα συμφέροντα της πλούσιας ελίτ. Ωστόσο, εάν ένας πολιτικός κινηθεί προς την αριστερή παράταξη οι αντίπαλοί του θα τον ακολουθήσουν επίσης, κατά τη διάρκεια της εκλογικής εκστρατείας για την προεδρία. Επιπλέον, ακόμα και οι πολιτικοί στενά συνεργαζόμενοι με την ελίτ, ή με τις πολυεθνικές εταιρείες κινούνται αριστερά στις ομιλίες τους. Οι πολιτικές είναι πιο πιθανόν να είναι λαϊκιστικές ή θα έχουν μεγαλύτερες αριστερές μεροληψίες όταν η αξία της επανεκλογής των πολιτικών είναι μεγαλύτερη, αφού στην περίπτωση αυτή και οι μετριοπαθείς και οι αριστεροί πολιτικοί θα προσπαθήσουν να σηματοδοτήσουν τους ψηφοφόρους επιλέγοντας περισσότερο αριστερές πολιτικές⁹. Λαϊκιστικές πολιτικές επιπλέον είναι πιο πιθανές, όταν ο πολιτικόςστην πραγματικότητα είναι δεξιός, επίσης όταν ένας πολιτικός μπορεί εύκολα να διαφθαρεί, και όταν υπάρχει μεγαλύτερη πόλωση στην κοινωνία, που σημαίνει μεγαλύτερο κενό μεταξύ των πολιτικών απόψεων περί ευδαιμονίας του μέσου ψηφοφόρου και του μετριοπαθή πολιτικού αφενός, και αφετέρου αυτό του δεξιού πολιτικού.

Συμπερασματικά, τέτοιες πολιτικές, οι οποίες στην επιφάνεια προωθούν την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του απλού ανθρώπου, η φτώχη πλειοψηφία του πληθυσμού της χώρας, ιδρύοντας αναδιανεμητικά προγράμματα, είναι στις αριστερές απόψεις για ευδαιμονία, αλλά ακόμα δέχονται υποστήριξη από τον μέσο ψηφοφόρο. Αυτοί οι πολιτικοί κατά την διάρκεια των εκλογών σηματοδοτούν ότι δεν έχουν κρυφή αριστερή πολιτική ατζέντα, και δεν εκπροσωπούν τα συμφέροντα της πλούσιας ελίτ. Αδύναμοι δημοκρατικοί θεσμοί είναι επίσης παράγοντες που συμβάλλουν και είναι αναγκαίες της λαϊκιστικής πολιτικής. Αυτό κάνει τους ψηφοφόρους να πιστεύουν ότι οι πολιτικοί παρόλο των πολιτικών ρητορειών τους μπορεί να έχουν μια δεξιά πολιτική ατζέντα, ή ότι μπορεί να είναι διαφθαρμένοι, ή επηρεάζονται υπερβολικά από την ελίτ.

—

⁶ Kellogg Insight focus on research: Ένα λαϊκιστικό παράδοξο, Λαϊκιστικές πολιτικές βλαπτουν τους ψηφοφόρους αλλά επιβραβεύουν τους ηγέτες, βασισμένο στην έρευνα των Daron Acemoglu, Georgy Egorov and Konstantin Sonin, Νοέμβριος 2010 http://insight.kellogg.northwestern.edu/index.php/Kellogg/article/a_populist_paradox, 2011.06.30.

⁷ Το μοντέλο περιγράφει μια κοινωνία που διανέμει πλούτο άνισα και είναι πολιτικά εξαιρετικά πολωμένη. Οι οικονομίες διαθέτουν υψηλά επίπεδα ανισότητας και ασταθείς πολιτικοί θεσμοί που επιτρέπουν τις πλούσιες τάξεις να έχουν δυσανάλογη επιρροή στην πολιτική σε σχέση με τους αριθμούς τους.

⁸ Daron Acemoglu, Georgy Egorov, Konstantin Sonin: Μία πολιτική θεωρία για τον λαϊκισμό, Αύγουστος 2010.

⁹ Ibid.

Η πρώτη μου ερώτηση θα αφορά τα προσωπικά σας κίνητρα πάνω στη θεωρία σας, γιατί τη βρίσκετε σημαντική ή ενδιαφέρουσα;

Λοιπόν, θα ανέφερα εδώ δυο πράγματα. Το ένα είναι η συμβολή στην παγκόσμια γνώση και η επαγγελματική αρμοδιότητα. Το άλλο πράγμα είναι, ότι εγώ προσωπικά ωθήθηκα γιατί γνωρίζοντας περισσότερα για αυτά που σε περικλύουν είναι σίγουρα πιο σημαντικό. Είμαι ανήσυχος πολύ περισσότερο για το τι συμβαίνει γύρω μου στη Μόσχα και προσπαθώ να κοιτώ αυτά τα γεγονότα στη χώρα μου με ακαδημαϊκό τρόπο. Προσπαθώ να φτιάξω πράγματα γύρω μου, και να καταλάβω καλύτερα την προσωπικότητα των πολιτικών. Θα ήθελα να δω κάτι να φτιάχεται.

Θα ήθελα ευγενικά να σας ρωτήσω να τονίσετε βασικά σημεία της παρουσιάσής σας περιεκτικά, τι μπορεί ο λαός που δεν καταλαβαίνει μαθηματικούς τύπους, να μάθει από την θεωρία σας;

Λοιπόν, η όλη ιδέα είναι να ανακαλυφθεί γιατί οι πολιτικοί σε ένα ανταγωνιστικό πολιτικό περιβάλλον, πολιτικοί, οι οποίοι δεν είναι ολοκληρωτικοί δικτάτορες και τα θέματα προς έγκριση ή μη των ανθρώπων να επανεκλεγούν ή να απολαμβάνουν δημόσια στήριξη γιατί αυτοί οι άνθρωποι κάνουν κάτι το οποίο είναι ξεκάθαρα κακό για την πλειονότητα του πληθυσμού. Για παράδειγμα στη Ρωσία θα μπορούσες να καταλάβεις γιατί το παρόν θα επέβαλε υψηλούς φόρους στις εταιρείες πετρελαίου, όταν είναι ξεκάθαρο ότι η καταστροφή μερικών εταιρειών πετρελαίου θα έβλαπτε τα οικονομικά συμφέροντα των φτωχών ανθρώπων. Έτσι, προσπαθούμε να εγξηξήσουμε αυτού του είδους τις πολιτικές. Είναι πολύ δύσκολο να υποστηρίξουμε ότι είναι υπέρ της φτωχής πλειοψηφίας σκεπτόμενοι ότι κανείς ούτε ακόμα και οι φτωχοί θα ήθελαν να έχουν έλλειψη αγαθών. Προσπαθούμε να εξηγήσουμε αυτό που συνέβη. Η εξήγησή μας είναι κάποιο είδος ενός πολιτικού, ο οποίος σε διαφορετική περίπτωση θα υποχρεούνταν να κάνει κάτι καλό για τους φτωχούς, σκέφτεται ότι το πλήθος θα μπορούσε να τους υποπτευθεί ότι είναι ελαφρώς δεξιόι, έτσι κάνουν κάτι υπερβολικό, μόνο για να αποδείξουν ότι δεν είναι. Έτσι, ακόμη κι αν είναι μετριοπαθείς προς την αριστερή παράταξη, θα ωθήσουν μέσω τέτοιων πολιτικών που θα αποδεικνύουν ότι δεν είναι δεξιόι.

Αλλά στην πραγματικότητα βλάπτουν τα συμφέροντα των ίδιων των ανθρώπων, δεν τα βλαπτουν;

Ναι κάποιες φορές ναι, στην παρουσίασή μου λέω ότι πολλές από τις λαϊκίστικες πολιτικές καταλήγουν να προκαλούν ζημιά όχι μόνο στην πλούσια ελίτ, αλλά επίσης και στον πληθυσμό σαν σύνολο.

Πιστεύεις ότι οι ψηφοφόροι μετά που θα διαβάσουν το άρθρο σας θα άλλαζαν την εκλογική τους συμπεριφορά, ή θα σκεφτόντουσαν αυτά τα γεγονότα;

Λοιπόν, εάν οι ψηφοφόροι θα διάβαζαν το άρθρο μου και καταλάβαιναν την όλη ιστορία, τότε πιθανόν θα απαιτούσαν περισσότερη ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και καλύτερους πολιτικούς θεσμούς.

Η θεωρία αυτή αναφέρεται σε κάθε χώρα, ακόμα και στην Ευρώπη;

Μία άποψη είναι ότι η θεωρία αυτή αναφέρεται στα μη δημοκρατικά καθεστώτα με αδύναμους δημοκρατικούς θεσμούς. Γιατί στις χώρες με δυνατός δημοκρατικούς θεσμούς οι ηγέτες δεν μπορούν να γίνουν τόσο δημοφιλείς όπως στα λαϊκίστικα καθεστώτα.

Από την στιγμή που έχετε δημοσιεύσει αυτή τη θεωρία έχετε πάρει οποιαδήποτε σχόλια για αυτή;

Η αλήθεια είναι πως όχι, όχι από ακαδημαϊκής άποψης.

Η συνέντευξη έγινε από την Dorina Gyurkocza.

Από τα αγγλικά στα ελληνικά μετέφρασε η: Δέσποινα Τσοσονίδου

© DKE 2011

<http://www.southeast-europe.org>

Σημείωση: Σεβαστοί ερευνητές, αν κάνετε μια αναφορά σε αυτό το τμήμα ή απόσπασμα του άρθρου, παρακαλούμε στείλτε μας ένα e-mail στο [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org) για να μας το δηλώσετε.

Παρακαλούμε αναφερθείτε στο άρθρο ως εξής:

Dorina Gyurkocza: Μία πολιτική ιδέα για τον λαϊκισμό. (Μετάφραση από την Δέσποινα Τσοσονίδου) *International Relations Quarterly*, Τόμος 2. Νο.1 (Ανοιξη 2011) σελ. 1-3.

Σας ευχαριστούμε για την συνεργασία σας. Αρχισυντάκτης.